

Рис.2 – Схема объективных предпосылок организации конкурентного газового рынка в Украине

1. Дегтярев А.Н., Максимов В.А., Аношин В.В. Эволюция отраслевых рынков и нефтегазовый бизнес. – Уфа: РИО БашГУ, 2003. – 100 с.

2. Дудолод А.С., Седак В.С. Комплексный подход к развитию, повышению безопасности и эффективности системы газоснабжения г.Харькова // Материалы Всеукр. науч.-практ. конф. «Проблемы реализации реформирования стратегии жилищно-коммунального хозяйства». – Харьков: ХГАГХ, 2003. – С.90-96.

3. Вяхирев Р.И., Коротаев Ю.П., Кабанов И.М. Теория и опыт добычи газа. – М: Недра, 1998. – 479 с.

Получено 15.04.2010

УДК 330.101.332

І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглядаються регіональні особливості формування державно-приватного партнерства в умовах структурної кризи в Україні.

Рассматриваются региональные особенности формирования государственно-частного партнерства в условиях структурного кризиса в Украине.

Regional features of formation of state-private partnership in conditions of structural crisis in Ukraine are considered.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; регіон; регуляторна політика; структурна криза.

Проблеми українських міст, що готуються до Чемпіонату Європи з футболу 2012 р., актуалізували пошук заходів щодо оптимізації інвестування і підсумкового виконання зобов'язань перед Європейським об'єднанням футбольних асоціацій. Якщо Харків і Донецьк продемонстрували позитивний потенціал на прикладі стадіонів, то Київ і Львів відстають у термінах будівельних робіт. Одночасно багато питань залишається в усіх містах з приводу готовності готелів, доріг, аеропортів та інших об'єктів інфраструктури. Позитивний досвід спирається на практику партнерських відносин державних і приватних суб'єктів господарювання як інституціонального феномена, котрий об'єднує соціально-економічні, юридичні, культурно-історичні та інші складові.

Теоретичні аспекти державно-приватного партнерства розглянуті в роботах А.Гальчинського, В.Гейця, Б.Данилишина, В.Семиноженка, Ф.Шамхалова [1-4] та інших вчених. Одночасно залишаються дискусійними питання розмежування прав власності, узгодження інтересів суб'єктів на мікро- і макрорівнях, суперечностей структурних зрушень під впливом процесів глобалізації, забезпечення національної безпеки та ін. Метою даної статті є спроба визначити спільні проблеми й передумови узгодження інтересів державних і недержавних господарських суб'єктів в умовах економічної кризи.

За ключовими ознаками поточна криза є структурною, суттєво пов'язаною з системними перетвореннями інституціональних механізмів світової економіки. Вихід з таких економічних негараздів раніше супроводжувався поступовістю і різною швидкістю оновлення галузей та регіонів, а також низкою технологічних і соціально-політичних зрушень (перехід до нових технологічних укладів, зміни політичних режимів в окремих державах, перерозподіл сфер впливу між країнами впритул до локальних і двох світових війн та ін.). І завжди взаємовідносини державної влади та приватного бізнесу мали конкретно-історичні особливості, включаючи національні.

Технологічна різноукладність вітчизняної економіки, наявність різних техніко-економічних секторів, ринкових і галузевих сегментів становить особливості перехідної змішаної економіки у технологічному і структурному вимірах. Сучасна українська економіка, не зазнавши значних структурних змін за роки незалежності, має сектори різної конкурентоспроможності: як правило, низьку конкурентоспроможність галузей та технологій масового використання, суттєвий потенціал перспективних напрямків фундаментальних і прикладних досліджень, значні експортні можливості традиційно-індустріальних і сировинно-транзитних галузей. Тому йдеться про різноцільову багатокрокову і різношвидкісну стратегію, відповідно до того чи іншого техно-

логічного укладу, ринкового або галузевого сегменту. Зрозуміло, що особливо на початковому етапі структурної перебудови економіки, промислова та інвестиційна політика неможлива без обґрунтованого державного контролю за перерозподілом ресурсів між різними секторами й регіонами. Це стосується як інвестицій з державного бюджету, так і підтримки приватного внутрішнього і зовнішнього інвестування в пріоритетні сектори або підприємства.

Інститут державно-приватного партнерства тільки починає використовуватися в Україні, хоча достатньо розповсюджений у світовій практиці для будівництва і управління об'єктами інфраструктури. Відомо, що інфраструктура в Україні значно зношена, а реконструкція і будівництво нових об'єктів у відносно короткі строки здійсненні тільки із залученням приватного капіталу. Розвиток інфраструктури є, з одного боку, тактичним антикризовим заходом, з іншого – стратегічним кроком, що забезпечує довгострокове економічне зростання. Масштабні інфраструктурні проекти дозволять поживити металургію, будівельну галузь, сектор послуг і творитимуть нові робочі місця у короткостроковій перспективі. В довгостроковому періоді саме розвинута інфраструктура може стати прискорювачем, каталізатором економічного піднесення. Навпаки, недостатньо розвинута інфраструктура перешкоджає використанню транзитного потенціалу країни.

Для Харківщини скорочення транзитних можливостей суперечливо впливає на подальший розвиток. По-перше, прикордонне розташування нашої області є суттєвою регіональною перевагою перед внутрішніми областями держави, починаючи з інвестиційної привабливості. По-друге, саме прикордонний статус дозволяє пом'якшити проблему безробіття. По-третє, Харків, Куп'янськ, Красноград, Лозова як вузлові транспортні центри суттєво залежать від обсягів транзитних потоків.

Важливим кроком розвитку партнерських відносин держави і недержавних суб'єктів господарювання повинно стати спрощення регуляторного середовища діяльності. За даними рейтингу Doing Business 2010, що ранжирував 183 країни світу, наша держава має 142 місце за простотою ведення бізнесу і 181 місце за простотою дозвільної системи у будівництві. Середній термін отримання всіх дозволів для початку будівництва складає 2,5 роки, починаючи з виділення земельної ділянки під забудову. Таке масивне бюрократичне навантаження особливо неприйнятне під час кризи, коли виграш часу є важливою конкурентною перевагою [5].

Особисті, колективні й державні інтереси далеко не завжди кореспондуються. Функція загальнонаціональних органів – використання

усіма існуючих фіскальних, монетарних, правових та інших інструментів, необхідних для зміцнення насамперед фінансового здоров'я суб'єктів господарювання. Такий кут зору дозволяє більш критично оцінити нібито вичерпну роль рішень на загальнонаціональному поверсі. Треба враховувати галузеві особливості, зокрема специфіку сприйнятливості до інноваційних засад подальшого розвитку. Так, нестача ресурсів може бути передумовою розробки оновлених будівельних проектів, у яких проєктувальники зможуть сформулювати раціональну, економічну виправдану структуру об'єкту. Подальше зменшення собівартості будівництва за рахунок економії ресурсів (більш низької вартості оплати праці, матеріалів і механізмів) можливо лише при системній зміні структури витрат. Тоді імовірно ліквідувати помилки, що були допущені раніше при розробці проєкту, робочому процесі будівництва, залученню субпідрядників та ін. Наприклад, інколи варто поділити будівництво на етапи, зменшити кількість виробничих операцій безпосередньо на будівельному майданчику. Йдеться про збирання складної конструкції на місці виготовлення більшості комплектуючих та її доставку до будівлі. Здешевленню проєкту сприятиме також зменшення орендної плати.

Налагодженню партнерських відносин між державою і приватним бізнесом підштовхує скрутна фінансова ситуація як на мікро-, так і на макрорівні. Дефіцит інвестиційних ресурсів та відповідне скорочення інвестування, окрім України, відчувають більшість країн світу. Погіршення фінансового стану підприємств, різке зменшення прибутковості і кредитоспроможності підприємств, скорочення позичкових ресурсів (національних – через кризу ліквідності та підвищення вартості запозичень, зовнішніх – внаслідок розвитку фінансової кризи), а також високий ступінь невизначеності щодо глибини та тривалості кризових явищ позначилися не лише на здатності виконувати поточні зобов'язання, а і стали основною причиною пролонгованого згортання інвестиційної діяльності. Як наслідок, обсяги інвестицій в основний капітал за 2009 р. реально скоротились майже на 50% по відношенню до відповідного періоду 2008 р. [6].

Фінансова стабільність в Україні у 2009 р. підтримувалася насамперед за рахунок зовнішніх запозичень, постачальником яких став МВФ. Ці кошти дозволили скоротити борги насамперед комерційних банків на 4,2 млрд. дол. Але заборгованість в корпоративному секторі зросла на 400 млн. дол., досягнувши майже 45,9 млрд. дол. [7], майже 90% зовнішніх зобов'язань небанківського сектору реструктуризовано, тобто перекладено на майбутнє. Відкладення платежів є ознакою прихованих внутрішніх дефолтів, тобто неспроможності сплатити внутрі-

шнім кредиторам, зокрема вкладникам. Останній факт дуже актуальний, наприклад, для багатьох будівельних компаній, що вже отримали падаючі ціни на ринку нерухомості з тенденцією подальшого здешевлення об'єктів.

Потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних європейських реципієнтів інвестицій. Україною успадкована потужна інфраструктура виводу добутої сировини, металів, хімічних добрив та зернових на світові ринки. Це нафто- і газопроводи, портове господарство, залізниця тощо. Водночас в Україні поки що невисока порівняно з розвиненими країнами частка оплати праці у ВВП. Регіони держави здатні абсорбувати додатковий капітал, маючи, по-перше, людські ресурси (трудові, управлінські, адміністративні), що володіють навичками, необхідними для перетворення заощаджень у реальні інвестиції, по-друге – ефективний платоспроможний попит на продукцію. Лише в цьому випадку реалізуються плани ресурсозбереження, ефективності виробництва, випуску конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і світовому ринках. Удосконалення правової та організаційної бази повинно сприяти підвищенню дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

1. Гальчинський А. Досягнута стабілізація світової економіки не буде тривалою // Дзеркало тижня. – 2009. – №34. – С.7.

2. Гесць В., Семиноженко В. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

3. Данилишин Б. Мы вынуждены пойти на непопулярные меры // 2000. – 2009. – №.45. – С.А6-А7.

4. Шамхалов Ф. Государство и экономика. Основы взаимодействия. – М.: ЗАО «Изд-во «Экономика», 2005. – 727 с.

5. Ізосимова Н. Порядок денний-2010: першочергові реформи для забезпечення сталого розвитку української економіки // Дзеркало тижня. – 2010. – №5. – С.7.

6. Інвестиційний клімат в Україні // www.me.gov.ua/file/link/141450/file/CL_25_01_10.

7. Дубинський А., Сколотяний Ю., Яценко Н. Чи є життя без МВФ? // Дзеркало тижня. – 2009. – №44. – С.1, 7-8.

Отримано 19.04.2010